

unidade_didáctica_

para_secundaria

Galicia

Conservando a natureza

Obra Social "la Caixa"

XUNTA DE GALICIA

*Xunta de Galicia. Consellería de Medio Ambiente. Dirección Xeral de Conservación da Natureza
Coa colaboración da Obra Social "La Caixa"*

Coordinación Xeral do Programa

Cristina Brea Portela

Coordinación pedagóxica de materiais e recursos didácticos

Rubén Villasenín Iglesias

Galicia, conservando a natureza
unidade_didáctica_para_secundaria

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

INTRODUCCIÓN

Esta unidade didáctica foi elaborada para achegar a todos os mozos e mozas á biodiversidade galega. É un plan didáctico deseñado para a dinamización da exposición “Galicia, conservando a natureza” da Xunta de Galicia.

Con este traballo preténdese achegar unha ferramenta didáctica útil e sinxela que permita aos nosos estudantes de secundaria realizar unha primeira aproximación á conservación da natureza galega. A finalidade é espertar unha actitude positiva e de valoración dos recursos naturais, de cara a un mellor coñecemento, aprecio e conservación dos mesmos.

OBXECTIVOS

- Achegar aos estudantes galegos de secundaria á conservación da natureza galega.
- Realizar unha aproximación ás principais figuras de protección da biodiversidade.
- Efectuar un achegamento aos espazos naturais protexidos máis importantes de Galicia.
- Promover unha actitude crítica, sensible e responsable en relación coa conservación do medio.

TEMPO

Nesta unidade didáctica preséntase un grupo de actividades lúdicas, construtivas e significativas, para desenvolver antes, durante e despois da visita á exposición. A través delas preténdese que o/a educador/a faga un aproveitamento integral dos coñecementos, actitudes e aptitudes desenvoltas coa visita á exposición. Para facilitar a súa temporalización, cada actividade irá acompañada dos seguintes símbolos:

- Ⓜ Indica que se recomenda realizar antes da visita á exposición.
- ⓔ Indica que se recomenda realizar durante a visita á exposición.
- Ⓛ Indica que se recomenda realizar despois da visita á exposición.

METODOLOXÍA

En cada unha das actividades indícase a metodoloxía a seguir para o seu desenvolvemento. Asemade, achéganse os seguintes símbolos:

- ① Actividade para realizar de xeito individual.
- ② Actividade para realizar en grupo.

RECURSOS MATERIAIS

En cada unha das actividades indícanse os recursos materiais necesarios para o correcto desenvolvemento das mesmas.

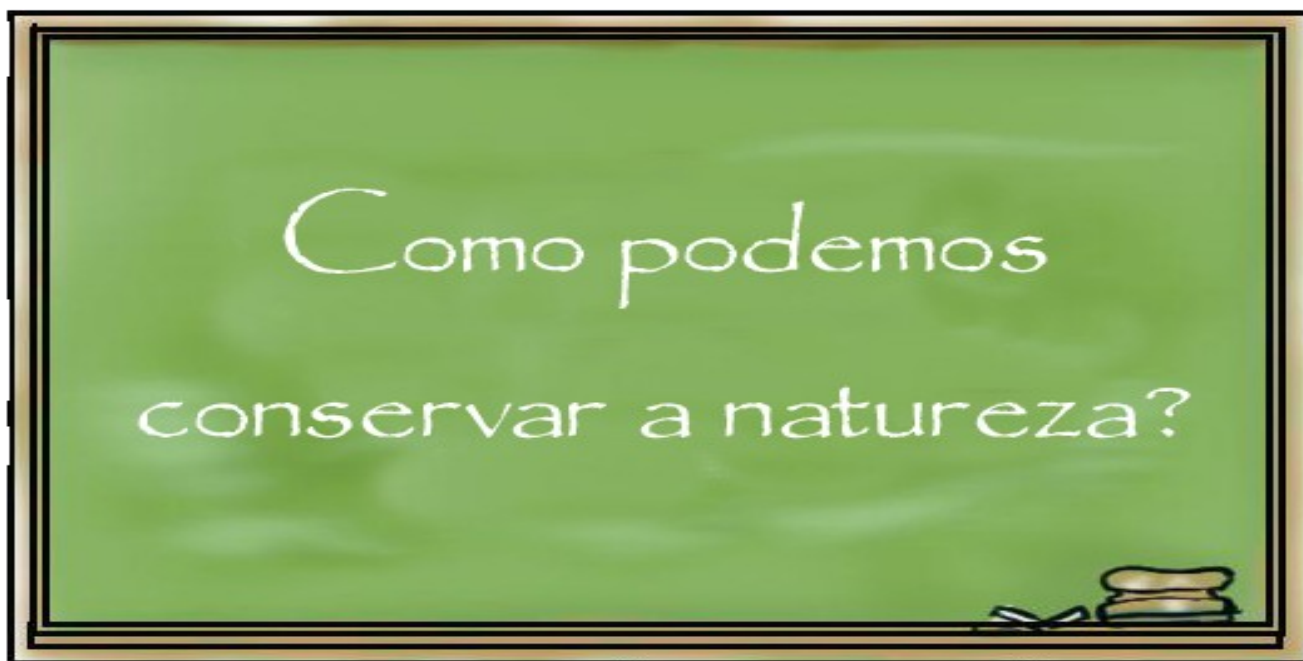

Galicia, conservando a natureza

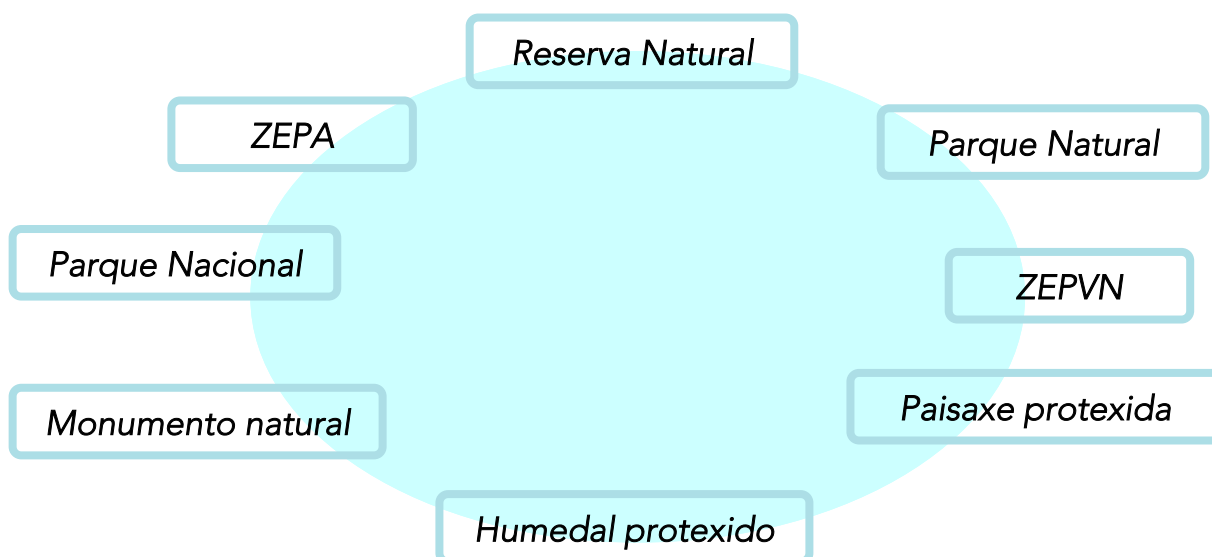
unidade_didáctica_para_secundaria

1. COMO CONSERVAR A NATUREZA?

- Ⓐ } Velaquí tes unha pregunta, que ideas che suxire?. Ide expoñendo como pensades que se pode conservar a natureza e apuntádeo no encerado.
- Ⓔ 2 }

- Ⓐ } No seguinte cadro aparecen reflectidos unha serie de conceptos que teñen relación coa conservación da natureza, coñeces o seu significado? Todos eles teñen algo en común, cando o saibas, escríbeo no círculo interior.
- Ⓔ 1 }

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

Categorías de protección

 RESERVA NATURAL. Ten como finalidade a protección de ecosistemas, comunidades ou elementos biolóxicos pola súa rareza, fragilidade, importancia ou singularidade.

 PARQUE NACIONAL e PARQUE NATURAL. Son áreas naturais, pouco transformadas polas actividades humanas que, en razón da beleza das súas paisaxes, importancia dos seus ecosistemas ou a singularidade da súa flora, fauna ou das súas formacións xeomorfolóxicas, posúen uns valores ecolóxicos, estéticos, culturais, educativos e científicos destacados cuxa conservación merece unha atención preferente e declárase de interese xeral do Estado, no caso dos parques nacionais.

Parque Nacional das Illas Atlánticas

 MONUMENTO NATURAL. Son espazos ou elementos da natureza constituídos por formacións de notoria singularidade, rareza ou beleza que merecen ser obxecto dunha protección especial.

 HUMIDAIS PROTEXIDOS. Son áreas cubertas de auga, que á vez cumpren unha función de importancia internacional, nacional ou autonómica na conservación dos recursos naturais.

Lagoa de Valdoviño (humidal protexido)

 PAISAXE PROTEXIDA. Son áreas que, polos seus valores singulares, estéticos e culturais ou ben pola relación harmoniosa entre o home e o medio natural, son merecedores dunha protección especial.

 ZONA DE ESPECIAL PROTECCIÓN DOS VALORES NATURAIS (ZEPVN). Espazos nos que, polos seus valores ou interese natural, cultural, científico, educativo ou paisaxístico, sexa necesario asegurar a súa conservación e non teñan outra protección específica.

ZEPVN Canóns do Sil

 OUTRAS FIGURAS DE PROTECCIÓN: Espazos naturais de interese local, Espazos privados de interese natural...

 ESPAZOS PROTEXIDOS NATURA 2000: Lugares de importancia comunitaria (LIC) e Zonas de especial protección para as aves (ZEPA).

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

2. QUE CONSERVAR DA NATUREZA?

A E } Xa sabemos que existen unha serie de figuras de protección para conservar a
I 2 } natureza, pero... tes idea de que é exactamente o que protexen?

A E } Velaquí tes dúas frases aparentemente similares pero que gardan moitas
I 2 } diferenzas. Poderías explicalas?

Hábitat natural de interese comunitario

Hábitat natural prioritario

A E } A continuación expónse un concepto de tres palabras que garda moita
I 2 } relación coas frases anteriores. Primeiro, intenta definilo palabra a palabra, despois, e coa axuda do grupo, intentade buscar o seu significado conxunto.

REDE

NATURA

2000

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

Espazos protexidos Natura 2000

Natura 2000 é a rede de espazos naturais protexidos a nivel europeo e basea o seu principio de conservación na protección daqueles hábitats de interese para a preservación da biodiversidade da Unión Europea. A súa finalidade é asegurar a supervivencia a longo prazo das especies e os hábitats máis ameazados de Europa, contribuíndo a deter a perda de biodiversidade ocasionada polo impacto adverso das actividades humanas. É o principal instrumento para a conservación da natureza na UE.

En definitiva, **Natura 2000**, protexe espazos naturais como **marismas, lagoas, dunas e cantís** como os da Costa da Morte que albergan a práctica totalidade das colonias de gaivota tridáctila e arao dos cons de España; **bosques de ribeira** dominados por amieiros, freixos e salgueiros onde abundan troitas, salmóns ou a lamprea, que no Miño ten un dos seus últimos redutos ibéricos; **esteiros** que se forman na desembocadura dos grandes ríos cunha gran diversidade vexetal que se converte en hábitat da fauna acuática, **brañas** (terreos moi enchoupados), **gándaras** (brañas secadas) e **encoros**; **bosques** como os do espazo natural Ancares-Courel que protexe os bosques máis extensos de Galicia; ou as **serras** da dorsal galega que conservan especies escasas en Galicia, como a serra do Xistral, con numerosas turbeiras, acolle un gran número de endemismos, ou as serras do Candán, do Careón e do Cando, con grandes extensións de matogueiras.

Para protexer estes espazos naturais prioritarios, **Natura 2000** establece dúas categorías de protección:

 LUGARES DE IMPORTANCIA COMUNITARIA (LIC). Os LIC's protexen ecosistemas co obxecto de contribuír a garantir a biodiversidade mediante a conservación dos hábitats naturais e a súa fauna e flora.

 ZONAS DE ESPECIAL PROTECCIÓN PARA AS AVES (ZEPA). As ZEPA's protexen as áreas de reprodución, muda e invernada das aves e as zonas de descanso das aves migratorias. A maior parte das ZEPA's galegas atópanse no litoral. As serras acollen as ZEPA's galegas máis extensas.

A principios do ano 2012 Galicia contaba con **58 LIC's** (lugares de importancia comunitaria) e con **16 ZEPA's** (zonas de especial protección para as aves).

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

3. CONSERVACIÓN EN GALICIA

❶❷ Velaquí tes unha secuencia de imaxes, denominacións e características dalgúns espazos naturais protexidos de Galicia. Serías capaz de relacionalas?

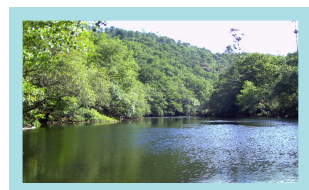
PARQUE NACIONAL
ILLAS ATLÁNTICAS

A maior parte da súa superficie protexida corresponde aos seus fondos mariños.

HUMIDAL PROTEXIDO
LAGOA-AREAL DE VALDOVIÑO

Fragas atlánticas en mellor estado de conservación, con árbores centenarias.

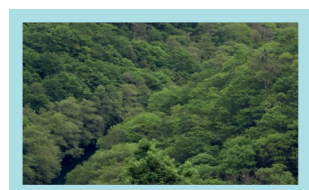
ZEPA
OS ANCARES

Constituído por unha lagoa litoral que se comunica co mar a través dun cordón dunar.

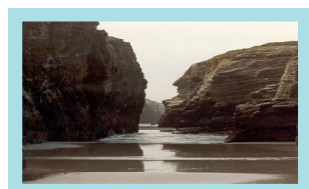
MONUMENTO NATURAL
PRAIA DAS CATEDRAIS

Destaca pola serie de cantís, praias e covas creadas pola erosión mariña.

ZEPVN
COMPLEXO ONS - O GROVE

Alberga os bosques máis extensos de Galicia, con carballos centenarios.

PARQUE NATURAL
FRAGAS DO EUME

Abrangue o sistema litoral (humidal protexido) e mais o arquipélago das Ons.

ZEPVN
SISTEMA FLUVIAL ULLA-DEZA

Característico é o seu bosque de ribeira e especies como a lamprea, merlo rieiro...

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

Espazos galegos protexidos

 PARQUE NACIONAL DAS ILLAS ATLÁNTICAS. Conxunto das illas das Rías Baixas, nos concellos de Vigo, Bueu, Vilagarcía de Arousa e Ribeira. É importante pola flora e fauna dos seus **cantís e fondos mariños** e pola vexetación das súas **dunas**.

 PARQUE NATURAL DO COMPLEXO DUNAR DE CORRUBEDO E LAGOAS DE CARREGAL E VIXÁN. Destaca por posuír a **duna móbil** máis grande do norte peninsular, pola diversidade de **flora** e por ser un importante **lugar de invernada** de aves acuáticas migratorias. Atópase no concello de Ribeira

 PARQUE NATURAL DAS FRAGAS DO EUME. No curso baixo do río Eume, nos concellos de Pontedeume, Cabanas, Monfero, A Capela e As Pontes. Acolle as fragas atlánticas **mellor conservadas** da costa europea e unha gran **diversidade** de flora e fauna.

 PARQUE NATURAL DO MONTE ALOIA. Situado na serra do Galiñeiro, no concello de Tui. Presenta alturas superiores aos **700 m.**, predominan as **matogueiras** e na parte máis baixa atópanse **mamíferos, réptiles e aves** (raposo, teixugo, salamántiga, azor...).

 PARQUE NATURAL DA BAIXA LIMIA-SERRA DO XURÉS. Esténdese pola cunca fluvial do río Limia, nos concellos de Lobios, Entrimo, Muíños, Lobeira e Bande. Presenta **bosques diversos** (carballos, castiñeiros, sobreiras...) e alberga gran **diversidade** de flora e fauna.

 PARQUE NATURAL DOS MONTES DE INVERNADEIRO. Situado no concello de Vilariño de Conso, caracterízase por ser unha das zonas máis altas de Galicia. Está cuberto de **pasteiros e matogueiras** e conserva o **bosque máis antigo** de Galicia.

 PARQUE NATURAL DA SERRA DA ENCIÑA DA LASTRA. Atópase no concello de Rubiá. As características dos seus solos convérteno nun espazo especial onde viven **especies únicas** no mundo e alberga unha gran diversidade de fauna e flora.

 MONUMENTOS NATURAIS DE GALICIA. Espazos protexidos pola súa singularidade, rareza ou beleza. En Galicia temos: a Fraga de Catasós, o **Souto de Rozabales**, o **Souto da Retorta**, a **Costa de Dexo**, a **Carballa da Rocha**, a **Pena Corneira** e a **Praia das Catedrais**.

 PAISAXES PROTEXIDAS. Áreas que, polos seus valores singulares, estéticos e culturais ou ben pola relación harmoniosa entre o home e o medio natural, precisan unha especial protección. Son paisaxes protexidas galegas: o **Val do río Navea** e os **Penedos de Pasarela e Traba**.

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

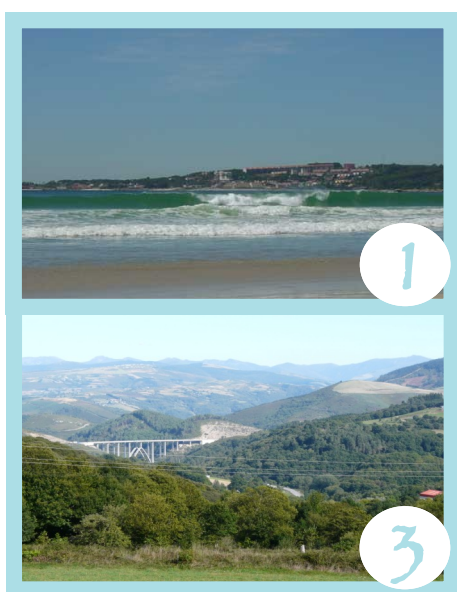
 COMPLEXO ONS - O GROVE. Declarado ZEPVN, abrangue o sistema litoral, declarado humidal protexido, constituído pola enseada do Grove, a Lanzada, punta Carreirón e a lagoa de Bodeira; ademais do arquipélago de Ons, que forma parte do PN Illas Atlánticas.

 HUMIDAL PROTEXIDO “RÍA DE RIBADEO”. Espazo natural formado polo río Eo, e a ría que se forma na súa desembocadura. Situado entre as provincias de Lugo e o Principado de Asturias, constitúe un magnífico refuxio para numerosas especies de aves. Ademais ten interesantes bosques de ribeira e marismas.

 HUMIDAL PROTEXIDO “LAGOA DE VALDOVIÑO”. Espazo constituído por unha lagoa litoral, lugar de descanso e refuxio de aves invernantes, que se comunica co mar a través dunha canle que atravesa o cordón dunar, no cal se atopa unha importante vexetación.

 HUMIDAL PROTEXIDO “RÍA DE ORTIGUEIRA-LADRIDO”. Ría na que desembocan os ríos Mera e Ladrado e que comprende extensas chairas intermareais, marismas e un considerable sistema dunar. Acolle gran diversidade de vexetación e no inverno alberga notables poboacións de aves acuáticas.

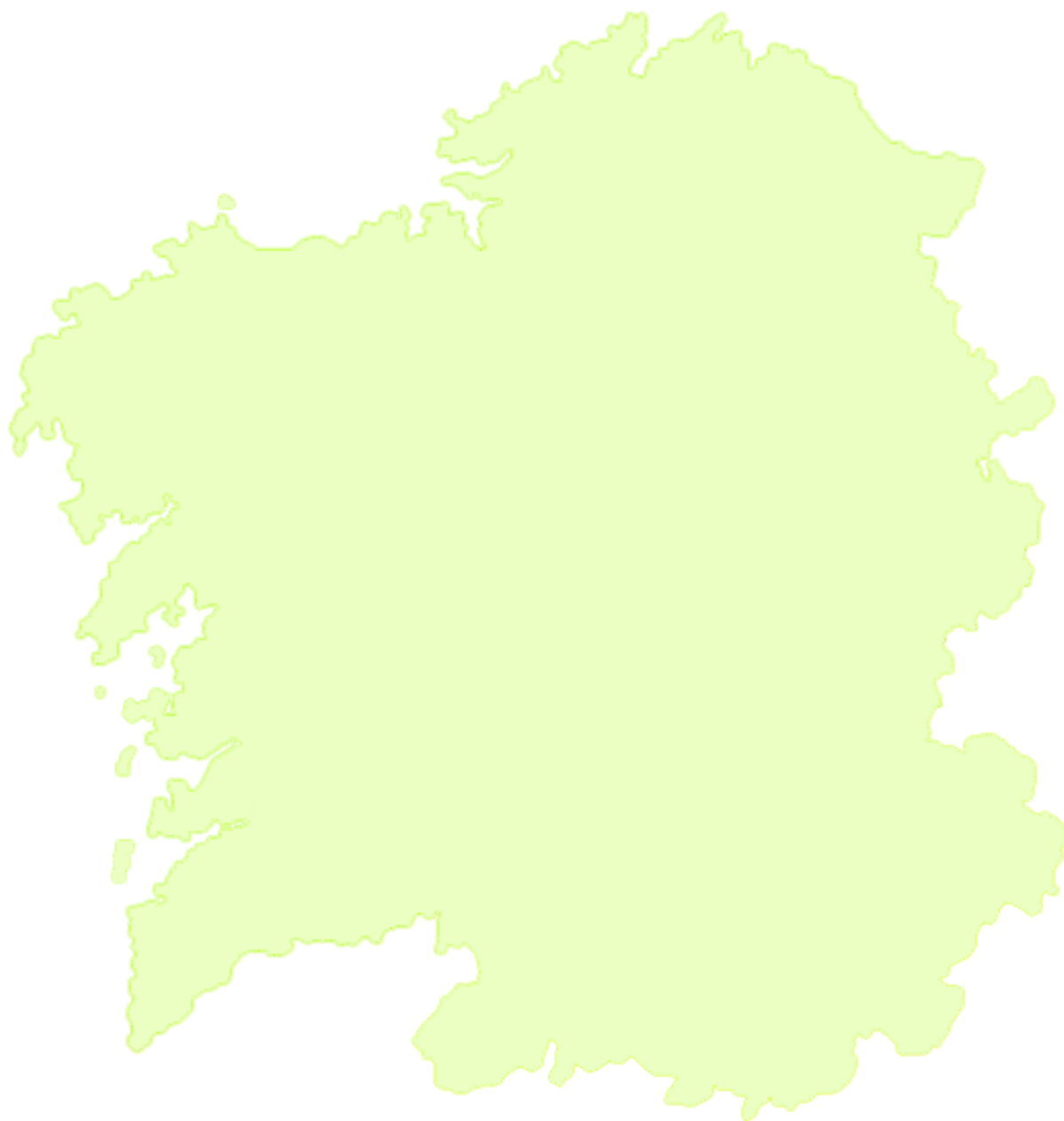
 As fotos que se visualizan a continuación representan catro hábitats
 destacables de Galicia; colle papel e lapis e intenta identificalos. Despois, entre
 todo o grupo, comentade as súas características principais.

Galicia, conservando a natureza

unidade_didáctica_para_secundaria

- ⑤
①
②
- Aquí tes un mapa mudo de Galicia. Intenta, con todo o que aprendiches nesta unidade, situar o maior número posible de espazos naturais protexidos (podes axudarte dun mapa de localidades); para diferenciar as figuras de protección usa a lenda. Cales destes espazos protexidos coñeces? Que vistes neles?

PARQUE NACIONAL

MONUMENTO NATURAL

ZEPVN

PARQUE NATURAL

HUMIDAL PROTEXIDO

ZEPA

PAISAXE PROTEXIDA

galiciab